

Vraggods fra en verdenskrig 4

af Olaf Berg Nielsen

På Helligsø kirkegård ligger en tysk marinesoldat helt for sig selv i et hjørne af kirkegården. De færreste, der besøger kirkegården, har opdaget denne grav. Artiklen er et forsøg på, ved hjælp af de få oplysninger, der ligger i danske, tyske og polske arkiver, at give et billede af, hvem han var.

Den 11. november 1918 kl. 11 ophørte Første Verdenskrig. Mange lig var drevet ind på strandene ved den jyske vestkyst under krigsårene 1914-17, men særligt mange i 1918. Mange af de sorte gravsten, der stadig befinder sig på vore kirkegårde og som er fredet, bærer dette årstal. Det er især tyske marinesoldater fra nogle torpedobåde, der ligger begravet her. I tre artikler i årbøgerne 2015, 2016 og 2017 har jeg

prøvet at give dem livet igen. Ikke i en opstandelse – det er op til Gud at tage sig af – men ved at prøve at belyse, hvem de var og hvilket smerteligt tab det var for deres familie ikke at kende til, at de var blevet begravet i Danmark.

På Helligsø kirkegårds østlige side ligger en grav helt for sig selv, langt fra andre grave. På den sorte gravsten står der: »Es starb für sein deutsches Vater-

Helligsø Kirke. Graven ses i græsset forrest til venstre.

Gravstenen på Helligsø kirkegård.

land Bruno Scheffter 10.7.1918.« Da han blev fundet i fjorden ved Helligsø strand den 14. august 1918, var det som ukendt. Uniformsrester tydede på, at han var tysk, og et mærke i tøjet førte til, at man gættede hans navn som »P. Schiffber«. Den 16. august blev dette navn så begravet på Helligsø Kirkegård.

Familien havde fået budskabet om, at S66 var gået ned, og at ingen havde overlevet. I en »Verlustliste (tabliste) Marine nr. 156«, der blev udsendt den 23. august, efterlyser familien deres søn, som altså kun en uge før var begravet på Helligsø kirkegård. Først

flere år senere fik kirken fra tyske myndigheder oplysninger om hvem han var, og den gravsten, som stadig ligger her, blev tilsendt.

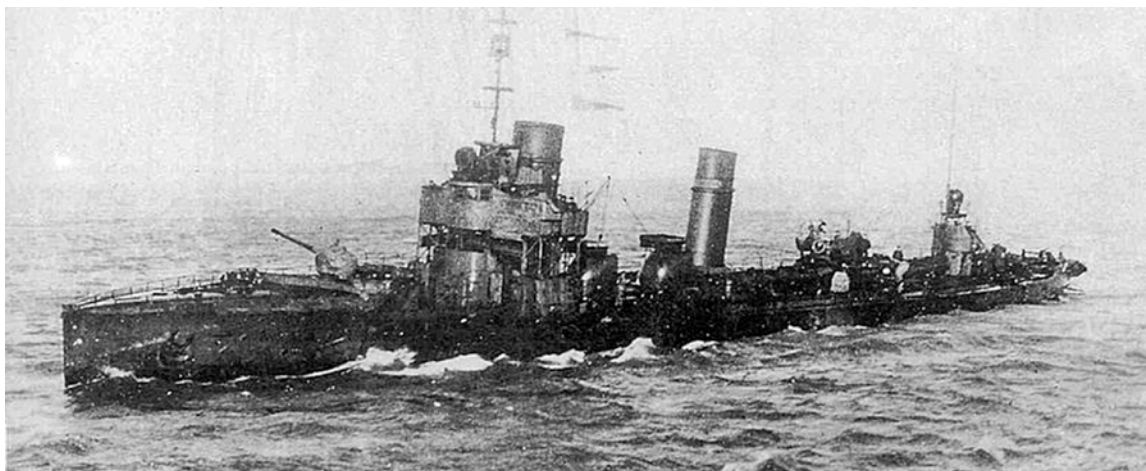
Bruno Paul Karl Scheffter blev født den 16. maj 1897 kl. 12:30 i en lejlighed, Bellevuestræde 45 i Stettin (i dag hedder byen Szczecin og er polsk). Han blev født af en ugift mor, arbejderske Emma Adele Antonie Scheffter, som var født i Fiddichow (i dag Widuchowa) den 10. april 1876, og som derfor var 21 år gammel. Hun boede hos sin søster, Elise Auguste Emma Scheffter, som var enke.

To år senere, den 24. juni 1899, blev Emma gift med arbejder Johann Daniel August Glashagel, født den 17. juni 1854, der boede i Bergstræde 4 i Stettin. Han var altså 22 år ældre end hende. Selv om stedfaderen hed Glashagel, skiftede Bruno ikke efternavn, men beholdt sin mors navn Scheffter. Familien flyttede til landsbyen Gorkow nær Löcknitz; denne adresse blev senere tilføjet den danske kirkebog for Helligsø. Gorkow og Löcknitz ligger ca. 20 km vest for Stettin, i dag på den tyske side af grænsen.

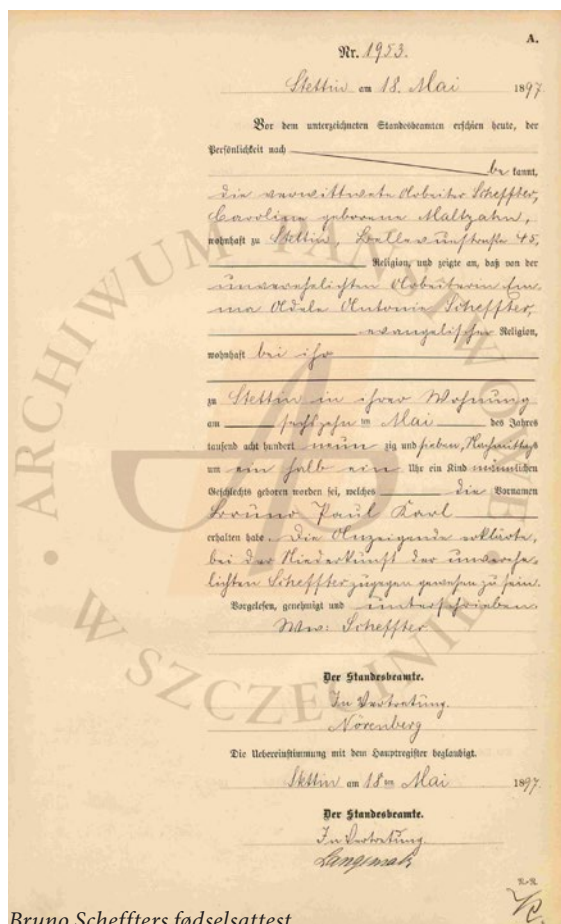
På et tidspunkt under krigen blev Bruno Scheffter indkaldt til 6. Kompagni, 1. Torpedodivision, 3. Afdeling og kom til at tjene som fyrbøder ombord på torpedobåd S66. Bådens to skruer var drevet af to kulfyrede dampmaskiner på omkring 25.000 hestekræfter. Det gav båden en hastighed på 32,5 til 34,5 sømil eller 60-64 km i timen. Det var to forslugne dampkedler, som krævede store mængder af kul, så det var et hårdt og varmt arbejde at skovle kul ind i fyrene på denne båd. Der var 22 fyrbødere på S66.

148			Døde		Mandkøn.			148
Æ	Dødsdagen (År og Dato) og Dødssted. (Paa Landet: Byen, Sognet og Herredet. I Købstad: Købstaden og tillige Sognet, hvis der i Byen er mere end 1 Sogn).	Begravelsesstedet (Kirkegården, Sognets og Herredets (Købstadens) Navn) og Begravelsesdagen (År og Dato).	Den afdødes fulde Navn (Saa velt skrevet eller forsvart Daa- eller Fødselsnavn eller ved Efternavn i Kirke- bogen).	Den afdødes Stilling og Bopæl (I sidste faste Opholdssted, beretning paa Landet ved Byen, Sognet og Herredet, i Køb- stad ved Købstaden, Gaden og Husnummeret) samt, for saa vigtigt Oplysning derom kan erholdes, tillige den afdødes Fødsels- og Fødselsdato (vel angiv Fødsels- og Mødernes fulde Navn, Stilling og Bopæl). Hvis den afdøde var eller vides at have været gift, an- føres tillige dette samt, saa velt muligt, Ægtefælles fulde Navn og Stilling og deres sidste fulde Bopæl.	Alder. (Naar den afdøde var over 1 Aar, angives Alderen med det fulde Aar).	Af hvilken Præst Begravelsen er foretaget.	Anmærkninger.	
0	Årsdag indkaldt, Torsdag, 10. juli 1918 Helligsø Strand 14. august 1918 Helligsø Strand 10. juli 1918 Nordhav	Helligsø Strand Kirkegården 11.8. 1918 Karl Scheffter	Arbejdsledig P. Scheffter Bruno Paul Karl Scheffter	Ukendt Mand, fornu- dentlig tysk Torpedobåd torpedodivision, 3. Afdeling, S. 66 født 16. maj 1897 i Stettin Søn af Emma Antonie Scheffter Nordhav	28 og 40 Aar 21 Aar	Sognpræsten		

Kirkebogen med den oprindelige indførsel under »P. Schiffber«, senere rettet og tilføjet adresse.

Torpedobåd S 66.

Bruno Scheffters fødselsattest.

S66 blev ført af sønderjyden, Oberleutnant zur See der Reserve Jacob Brodersen, født 12. april 1889 i Flensburg. Den 10. juli 1918 kl. 20:40 løb S66 på en mine og sank. Forliset af S66 er udførligt beskrevet i artiklen »Vraggods fra en verdenskrig 2«, *Historisk Årbog* 2016, s. 108-109.

Der er ikke meget at finde i arkiverne fra dengang, hverken de tyske eller polske, angående denne familie. Selv om navnet Scheffter ikke er så almindeligt, kender ikke mange til denne ugifte soldat. Nogle, som kunne være i familie med ham, er ikke interesseret i at vide, hvad nogle i deres familie foretog sig i de to verdenskrige. Så her slutter sporet, hvis ikke nye oplysninger dukker op.

Olaf Berg Nielsen.
Født 1938. Pensioneret bogtrykker.